

Arkadiusz Domaszek

Prawny i katechetyczny wymiar "Drogi Neokatechumenalnej"

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 52/3-4, 69-90

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ARKADIUSZ DOMASZK SDB

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

PRAWNY I KATECHETYCZNY WYMIAR *DROGI NEOKATECHUMENALNEJ*

Treść: Wstęp. – 1. Katecheza w misji Kościoła. – 2. Rys historyczny ruchu neokatechumenalnego. – 3. Katechetyczne znaczenie neokatechumenatu. – 4. Prawne znaczenie *Drogi Neokatechumenalnej*. – Zakończenie.

Wstęp

Droga Neokatechumenalna jest jednym z nowych ruchów kościelnych. Pierwsze zatwierdzenie Statutu tego ruchu nastąpiło 29 czerwca 2002 r.¹ Po okresie doświadczalnym, 13 czerwca 2008 r. nastąpiło ostateczne potwierdzenie Statutu, czyli fundamentalnego aktu, który określa prawny wymiar *Drogi Neokatechumenalnej*.² Studium dokumentów definiujących *Neokatechumenat*, jak również literatury na temat tego ruchu, należy połączyć z analizą *Drogi* w odniesieniu do zadania katechetycznego Kościoła. Celem badawczym będzie więc zbadanie katechetycznego i prawnego wymiaru ruchu neokatechumenalnego.

Artykuł poniższy w pierwszym punkcie przybliży miejsce katechezy w misji Kościoła. Następnie nastąpi zarysowanie historii *Neokatechumenatu*. W kolejnych punktach zostanie ukazane katechetyczne i prawne znaczenie tego ruchu kościelnego.

---

¹ Droga Neokatechumenalna, Statut, 29.06.2002 (dalej Statut 2002), Lublin 2002. Pojęcie „Droga Neokatechumenalna” zastępuję w pracy synonimami: „Neokatechumenat” lub „Droga”.

² Droga Neokatechumenalna, Statut, 13.06.2008 (dalej Statut 2008), Lublin 2008; tekst dokumentu jest też dostępny w Internecie, por. <http://www.camminoneocatecumenale.it/pl/statuti1.asp> (data dostępu: 27.10.2008).

1. Katecheza w misji Kościoła

Posługę słowa Bożego stanowi m.in. nauczanie katechetyczne. Zmierzają do tego, aby wiara chrześcijan stawała się żywa, wyraźna i czynna³. Katecheza jest wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych, a przekaz nauczania chrześcijańskiego dokonuje się w sposób systematyczny i całościowy tak, aby wprowadzić wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego.⁴

Nauczanie katechetyczne służy wtajemniczeniu chrześcijańskiemu oraz stałemu wychowaniu do wiary. W tym pierwszym znaczeniu, katecheza stanowi część procesu ewangelizacji i prowadzi do sakramentów, zwłaszcza chrztu św.⁵ W drugim znaczeniu stałego wychowania do wiary, najważniejszym celem katechezy jest komunია z Jezusem – doprowadzenie osoby do zjednoczenia i zażyłości z Nim.⁶

Kolejny ważny cel katechezy sprowadza się do poznania i wyznania wiary w Boga w trzech Osobach. Następnymi celami są: wychowanie liturgiczne, formacja moralna, nauczanie modlitwy.⁷ Istotne jest też w katechezie: wychowanie do życia wspólnotowego (ducha pokory, ofiarności, przebaczenia, ekumenizmu) i wprowadzenie do misji, tj. do podjęcia zadań kościelnych w życiu zawodowym, kulturowym i społecznym.⁸ Wychowanie do wiary łączy się nierozdzielnie z praktyką życia chrześcijańskiego.

Ze względu na odniesienie katechezy do *Drogi Neokatechumenalnej*, należy stwierdzić, że jest ona obowiązkiem wszystkich wiernych. Kanon 774 § 1 Kodeksu z 1983 r. stanowi: „Troska o katechezę, pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej, należy do wszystkich członków Kościoła, w części każdemu właściwej.” Wszyscy wierni, na mocy sakramentu chrztu, są powołani do mi-

³ Por. Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*, 11.04.1971 r., AAS 64 (1972) s. 97-176, nr 17.

⁴ Por. J a n P a w e ł II, Adhortacja *Catechesi tradendae*, 16.10.1979 r., Warszawa 1980, nr 18. Wraz z dokumentami powszechnymi należy zauważyć prawodawstwo katechetyczne poszczególnych Konferencji Episkopatu, zob. Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium Katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce, 20.06.2001 r., Kraków 2001.

⁵ Por. Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, 15.08.1997 r., Poznań 1998, nr 63-68.

⁶ Por. J a n P a w e ł II, *Catechesi tradendae*, nr 5; Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, nr 80.

⁷ Por. tamże, nr 85.

⁸ Por. tamże, nr 86.

sji głoszenia słowa Bożego. Podkreślenie tego obowiązku, na polu katechetycznym, można odnaleźć w wielu dokumentach Kościoła. Sobór Watykański II do chrześcijańskiego wtajemniczenia katechumenów zobowiązywał całą społeczność wiernych, nie tylko katechistów i kapłanów⁹. Następnie Ogólna Instrukcja Katechetyczna z 1971 r. w odniesieniu do katechezy wskazała, że jest konieczne, aby budzić i popierać w coraz większym stopniu współpracę wszystkich wiernych.¹⁰ „Katecheza jest więc działaniem wychowawczym realizowanym z uwzględnieniem szczególnej odpowiedzialności każdego członka wspólnoty, w kontekście lub klimacie wspólnotowym bogatym w relacje, aby katechumeni i katechizowani czynnie włączyli się w życie wspólnoty.”¹¹ Odpowiedzialność całej wspólnoty za nauczanie katechetyczne wyraża się m.in. w dawaniu świadectwa wierze, którą katecheza rozwija i pogłębia¹².

Cytowany wyżej kan. 774 § 1 łączy katechezę z zaangażowaniem całej wspólnoty chrześcijańskiej, ale „w części każdemu właściwej”. Oznacza to, że obowiązek katechizowania jest stopniowalny. W różnym stopniu spoczywa on na wiernych: „poszczególni jednak członkowie Kościoła mają zróżnicowane obowiązki, wypływające z powołania każdego z nich.”¹³

⁹ Por. Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes*, 07.12.1965 r., w: Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski, Poznań 2002, s. 433-471, nr 14.

¹⁰ Por. Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*, nr 107. „Katecheza była i będzie zawsze dziełem, do którego cały Kościół winien czuć się zobowiązany i którego powinien pragnąć”, Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 16.

¹¹ Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, nr 220. „Wspólnota chrześcijańska nie tylko wiele daje grupie katechizowanych, lecz także wiele od niej otrzymuje. Nowo nawróceni, przede wszystkim młodzież i dorośli, przylgnąwszy do Jezusa Chrystusa, wnoszą do wspólnoty, która ich przyjmuje, nowe bogactwo ludzkie i religijne. W ten sposób wspólnota wzrasta i się rozwija, ponieważ katecheza prowadzi do dojrzałej wiary nie tylko osoby katechizowane, ale także samą wspólnotę.”, tamże, nr 221.

¹² Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Katechetyczne ...*, nr 122.

¹³ Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, nr 16. Por. E. Sztąfrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, Warszawa 1986, s. 37; J. Syryjczyk, *Przepowiadanie słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według norm nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo w świetle Nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 135. Oprócz tych, którzy bezpośrednio katechizują są także osoby wspierające działania katechetyczne, jak np. kształcący katechetów, opracowujący materiały katechetyczne itp., por. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Katechetyczne ...*, nr 121.

2. Rys historyczny ruchu neokatechumenalnego

Sobór Watykański II wpłynął na powstanie wielu form współczesnej odnowy Kościoła. Jedną z nich jest ruch zwany *Drogą Neokatechumenalną*. Powstał on w 1964 r. w Madrycie (slumsach Palomeras Alta).¹⁴ Inicjatorami byli Francisco Arguello i Carmen Hernandez, którzy żyjąc wśród ubogich głosili im Ewangelię Jezusa Chrystusa. Po trzech latach działalności ewangelizacyjnej, wyłoniła się w tym środowisku specyficzna forma katechetycznego głoszenia wiary. Głównymi punktami głoszenia Dobrej Nowiny były: Słowo Boże, liturgia i wspólnota.

Doświadczenie *Drogi* rozszerzyło się stopniowo na inne parafie Madrytu i Zamory. W kwietniu 1970 r. inicjatorzy ruchu podjęli refleksję nad głównymi założeniami swojej działalności ewangelizacyjno-katechetycznej. *Droga* dotarła następnie do Rzymu i różnych diecezji Włoch. Z tego okresu pochodzi pierwsza znacząca wypowiedź Magisterium na temat *Neokatechumenatu* przygotowana przez Kongregację Kultu Bożego z 1974 r.¹⁵

Rozwój wspólnot *Drogi* spowodował wzrost zapotrzebowania na liderów. Tak zrodzili się katechiści wędrowni. Poprzez zbierane doświadczenia i refleksję dokonującą się na spotkaniach formacyjnych (konwienacjach), tworzyły się grupy katechistów, złożone z kobiet i mężczyzn (stanu wolnego) lub małżeństw oraz z kapłana. Takie grupy katechistów otwierały *Drogę Neokatechumenalną* w nowych diecezjach i parafiach różnych państw. Następnie pojawiła się potrzeba wysyłania całych rodzin na tereny zsekularyzowane, lub głoszenia Ewangelii tam, gdzie Kościół był misyjnym; w ten sposób dokonywało się *implantatio Ecclesiae*. Dalsza potrzeba ewangelizacyjna wiązała się z brakiem kapłanów. Dlatego stopniowo wykształciły się seminaria diecezjalne, które ściśle nawiązywały do działalności neokatechumenalnej, zwane seminariami *Redemptoris Mater*.¹⁶

¹⁴ Por. E. P a s o t t i, *Nota historyczna*, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 125-130.

¹⁵ Por. Kongregacja Kultu Bożego, *Nota o wspólnotach Neokatechumenalnych*, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 165-166.

¹⁶ Kardynał J. Glemp 10 czerwca 1990 r. erygował *Archidiecezjalne Seminarium Misyjne Redemptoris Mater* w Warszawie, por. Dekret N.1717/90/P; było ono piątym tego typu seminarium na świecie i pierwszym w naszej części Europy. Powołując nowe seminarium kard. J. Glemp wskazał jego zadanie: „formujące do prezbiteratu dla nowej ewangelizacji”, tamże. Por. też Z. G r o c h o l e w s k i, *List z okazji inauguracji Archi-*

Rozwojowi *Drogi Neokatechumenalnej* towarzyszyło zainteresowanie Magisterium Kościoła. Na ten temat wypowiadali się kolejni papieże: Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI.¹⁷ Troska Jana Pawła II wyrażała się nie tylko w spotkaniach i nauczaniu skierowanym do wspólnot neokatechumenalnych.¹⁸ Z jego inicjatywy rozpoczęła się także długa droga do prawnego uznania *Neokatechumenatu* w Kościele. Do najważniejszych dokumentów Jana Pawła II należy zaliczyć: List do biskupa P. J. Cordesa z 1990 r., List do biskupów Europy z 1993 r., Przemówienie do założycieli *Drogi* i katechistów wędrownych z 1997 r., List do kard. J. F. Stafforda z 2001 r.¹⁹

Również i kard. Józef Ratzinger wypowiadał się na temat ruchu neokatechumenalnego.²⁰ Następnie już jako Benedykt XVI zabierał głos w tej materii, np. wysyłając rodziny na misję *Ad gentes* w 2006 r., czy spotykając się z duchowieństwem Diecezji Rzymu.²¹

Praktyczne towarzyszenie *Drodze Neokatechumenalnej* i rozpoznanie charyzmatów tego ruchu zostało powierzone Papieskiej Radzie do spraw Świeckich. List Jana Pawła II do biskupa P. J. Cordesa z 1990 r. zawierał dyspozycję o nadzorowaniu

---

diecezjalnego Seminarium Misyjnego Redemptoris Mater, 18.05.2000, Prot.N. 499/2000/3, <http://www.remporismater.pl/list.php> (data dostępu 14.06.2008); B. E s p o s i o, *Un nuovo tipo di seminario? I seminari diocesani missionari Redemptoris Mater*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 12 (1999), s. 95-122.

¹⁷ Zebranie wypowiedzi papieskich zawierają m.in. publikacje: *Pawła VI i Jana Pawła II spotkania ze wspólnotami neokatechumenalnymi*, Lublin 1986; *Droga neokatechumenalna w wypowiedziach Pawła VI i Jana Pawła II*, Lublin 1993.

¹⁸ Pierwsze spotkanie papieża Jana Pawła II z założycielami *Drogi* miało miejsce 5 września 1979 r., por. G. G e n n a r i n i, *Ponowne odkrycie katechumenatu według Karola Wojtyły i zatwierdzenie Drogi neokatechumenalnej*, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 150. Wizytacje parafii rzymskich były z kolei okazją do spotkań papieskich ze wspólnotami neokatechumenalnymi, pierwsze z nich miało miejsce 11 marca 1979 r. w parafii św. Bazylego, por. *Pawła VI i Jana Pawła II spotkania ze wspólnotami neokatechumenalnymi*, s. 45-46.

¹⁹ Por. J a n P a w e ł I I, List do biskupa Paula Josefa Cordesa *Ogniquilvolta*, 30.08.1990 r., w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 155-157; tenże, List do biskupów Europy zebranych na konwencji w Wiedniu *E per me motio*, 12.04.1993 r., w: tamże, s. 158-159; tenże, Przemówienie *Wezwani do szczególnego zadania misyjnego w świecie głęboko zsekularyzowanym*, 24.01.1997 r., w: tamże, s. 160-162; tenże, *List do kard. Jamesa Francisca Stafforda*, 05.04.2001 r., w: tamże, s. 163-164.

²⁰ Por. zebrane wypowiedzi J. R a t z i n g e r a, w: <http://www.camminoneocatecumenale.it/all/documenti1.asp?a=14> (data dostępu: 28.10.2008 r.).

²¹ Por. B e n e d y k t X V I, *Spotkanie ze wspólnotami neokatechumenalnymi połączone z rozesłaniem 200 rodzin na misję Ad gentes*, 12.01.2006 r., tamże; tenże, *Audiencja dla duchowieństwa Diecezji Rzymu*, 22.02.2007 r., tamże.

apostolatu wspólnot neokatechumenalnych przez tego biskupa, jako wiceprzewodniczącego wymienionej wyżej Papieskiej Rady. Do pasterzy Kościoła należy odczytanie charyzmatów i sąd o ich autentyczności. Myśl tę zawierał List do kard. J. Stafforda – przewodniczącego Papieskiej Rady do spraw Świeckich.²² „Wiem z jak wielką gorliwością i duszpasterską troską Papieska Rada do spraw Świeckich starała się i nadal stara towarzyszyć Drodze Neokatechumenalnej w tym decydującym etapie jej życia, gdy opracowuje ona swoje statuty. Powierzyłem to delikatne zadanie, Księżę Kardynale, Papieskiej Radzie do spraw Świeckich, ze względu na władzę, która jej przysługuje na podstawie obowiązujących norm prawa kanonicznego, a także ze względu na jej szczególne doświadczenie w tej materii.”²³

Studium Papieskiej Rady do spraw Świeckich nad charyzmatem *Drogi* zostało przywołane przy okazji pierwszego warunkowego zatwierdzenia Statutów tego ruchu.²⁴ Również ta sama Papieska Rada zatwierdziła osobowość prawną publiczną *Neokatechumenatu* 28 października 2004 r.²⁵ Konsekwentnie, ostateczne potwierdzenie statutów *Drogi Neokatechumenalnej* uczyniło to samo dykasteriom Kurii Rzymskiej w 2008 r.²⁶

Innym podmiotem Kurii Rzymskiej, które studiowało praktyki podejmowane przez *Neokatechumenat* była Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Oprócz Noty z 1974 r. (wyżej już przywołanej), wymieniona Kongregacja w 1988 r. odniosła się do liturgii praktykowanej we wspólnotach *Drogi* i m.in. zatwierdziła przyjmowanie Komunii pod dwiema postaciami przy użyciu chleba praśnego oraz umieszczenie „obrzędu pokoju” *ad experimentum* po modlitwie powszechnej.²⁷ Wytuczne na temat liturgii podał

²² Por. J a n P a w e ł II, *List do kard. Jamesa Francisca Stafforda*, s. 163.

²³ Tamże, s. 164. O kompetencji Papieskiej Rady do spraw Świeckich w odniesieniu do apostołstwa laikatu oraz formacji katechetycznej, por. J a n P a w e ł II, *Konstytucja apostołska o Kurii Rzymskiej Pastor Bonus*, AAS 80 (1988) s. 841-912, art. 131-133.

²⁴ Por. Papieska Rada do spraw Świeckich, Dekret, Prot. N. 1390/02/AIC-110, 29.06.2002, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 13.

²⁵ Por. tenże, Dekret, 28.10.2004, Prot. N. 1761/04/AIC-110.

²⁶ Por. tenże, Dekret, 11.05.2008, Prot. N. 1140/08/AIC 110, <http://www.cammino-neocatecumenale.it/it/decreto2008.pdf> (data dostępu: 30.10.2008).

²⁷ Por. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Notyfikacja o liturgiach w grupach „Drogi Neokatechumenalnej”*, 19.12.1988, w: *Droga neokatechumenalna w wypowiedziach Pawła VI i Jana Pawła II*, s. 256.

również prefekt tejże Kongregacji w Liście do odpowiedzialnych za *Drogę Neokatechumenalną*.²⁸ Innym dykasterium Kurii Rzymskiej, które konsultowało przyszłe Statuty *Drogi* była m.in. Kongregacja Nauki Wiary.²⁹ W Polsce *Neokatechumenat* jest obecny od 1975 r. Pierwsze katechezy wygłosił w Lublinie jezuita A. Cholewiński, z pomocą włoskich katechistów.³⁰

3. Katechetyczne znaczenie neokatechumenatu

Przesłanie *Neokatechumenatu* znacząco wpisuje się katechetyczną działalność Kościoła. Z wypowiedzi papieża Pawła VI wynika, że we wspólnotach neokatechumenalnych następuje pogłębienie i rozwinięcie bogactwa chrztu św. Konsekwencją tego sakramentu jest świadectwo wiary i autentyczne przeżywanie powołania chrześcijańskiego. Jest to swoiste doświadczenie katechumenatu pochrzcielonego, „który będzie mógł odnowić w dzisiejszych wspólnotach chrześcijańskich te oznaki dojrzałości i pogłębienia, które w Kościele pierwotnym osiągnęto w okresie przygotowania do chrztu. Wy czynicie to po chrzcie.”³¹ Innym razem w wypowiedzi do *Neokatechumenatu*, papież odniósł ten ruch do ewangelizacji i katechizacji. Misją Kościoła, także każdego wiernego, jest głosić Ewangelię, która ukazuje sens życia i jest światłem świata. Współczesny świat jest misyjnym i apostołskim, a ponowny katechumenat jest narzędziem inicjacji chrześcijańskiej oraz metodą stopniowej i intensywnej ewangelizacji.³²

Jan Paweł II wielokrotnie kierował wypowiedzi do wspólnot neokatechumenalnych (m.in. podczas wizytacji parafii rzymskich) i nie sposób wszystkie tutaj przytoczyć. Do ważniejszych wypowiedzi należy list papieski z 1990 r. Papież przywołał w nim osobiste spotkania ze wspólnotami neokatechumenalnymi, wy-

²⁸ Por. F. A r i n z e, *List do odpowiedzialnych za Drogę Neokatechumenalną*, 01.12.2005, <http://www.kkbids.episkopat.pl/anamnesis/45/5.htm> (data dostępu: 30.10.2008).

²⁹ Por. J. S t a f f o r d, *Przemówienie do katechistów wędrownych*, 30.06.2002, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 118. Innymi dykasteriami, które również konsultowały zagadnienia związane z *Drogą Neokatechumenalną* były: Kongregacja Wychowania Chrześcijańskiego i Kongregacja do spraw Duchowieństwa.

³⁰ Por. Zatwierdzenie Drogi Neokatechumenalnej, <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?id=25196&s=opoka> (data dostępu: 14.06.2008).

³¹ P a w e ł VI, *Audiencja ogólna*, 08.05.1974, w: *Droga neokatechumenalna w wypowiedziach Pawła VI i Jana Pawła II*, s. 30.

³² Por. tenże, *Audiencja ogólna*, 12.01.1977, tamże, s. 32-40.

powiedzi swego poprzednika na Stolicy Piotrowej oraz opinie biskupów. Zauważył, że wśród współczesnych rzeczywistości zrodzonych przez Ducha Świętego są wspólnoty neokatechumenalne, które ożywiają zapał misyjny i ewangelizację oraz wzbudzają nowe powołania. Na tej podstawie papież napisał: „uznają Drogę Neokatechumenalną za itinerarium formacji katolickiej ważnej dla społeczeństwa i czasów dzisiejszych”.³³ To sformułowanie koresponduje z pojęciem katechizacji, jako stopniowym i całościowym formowaniem chrześcijańskim. W liście z 1990 r. Jan Paweł II zalecił ponadto, by z jednej strony biskupi docenili to dzieło dla nowej ewangelizacji, a z drugiej, aby *Neokatechumenat* realizował się w pełnej jedności z Kościołem partykularnym i powszechnym.³⁴

Odniesienie *Neokatechumenatu* do nowej ewangelizacji zawierał list papieski do biskupów Europy zebranych na konwencji w Wiedniu z 1993 r. „Refleksja nad Słowem Bożym i uczestniczenie w Eucharystii umożliwiają stopniową inicjację w święte misteria, formują żywe komórki Kościoła, odnawiają żywotność parafii poprzez chrześcijan dojrzałych, zdolnych do dawania świadectwa prawdzie dzięki radykalnie przeżywanej wierze.”³⁵ Upływ ponad trzydziestu lat istnienia *Drogi* był kolejną okazją do zauważenia owoców katechetycznych tego ruchu, co wyraził Jan Paweł II w przemówieniu w 1997 r. Doświadczenie neokatechumenalne dla wielu było ponownym odkryciem znaczenia chrztu św. i Eucharystii, odczytaniem Słowa Bożego i znalezieniem wspólnoty Kościoła.³⁶

Na ważną rolę jaką *Neokatechumenat* pełni w odkrywaniu znaczenia chrztu św. – podstawowego sakramentu, zwrócił uwagę również Józef Ratzinger, który spotkał się z *Drogą* już pod koniec lat

---

³³ Jan Paweł II, List do biskupa Paula Josefa Cordesa *Ogniqualvolta*, s. 156.

³⁴ Por. tamże, s. 156-157.

³⁵ Tenże, List do biskupów Europy zebranych na konwencji w Wiedniu *E per me motio*, s. 159.

³⁶ Por. tenże, Przemówienie *Węzwani do szczególnego zadania misyjnego w świecie głęboko zsekularyzowanym*, s. 160-161. Formacja neokatechumenalna pomaga świadomie podchodzić do obowiązków małżeńskich, por. D. Martinez Martinez, Obowiązki małżeńskie wynikające z *bonum coniugum* w nauczaniu Kościoła i w świadomości wspólnot neokatechumenalnych w Polsce i w Hiszpanii, praca magisterska-mps., Warszawa 1999 (biblioteka w Łądzie n. Wartą).

szęśćdziesiątych.³⁷ *Droga Neokatechumenalna* buduje przestrzeń, w której można doświadczyć spotkania z Jezusem i Słowem Bożym.³⁸ Zwłaszcza przeżywanie misterium Chrystusa w liturgii eucharystycznej jest uprzywilejowaną drogą dla budowania wspólnoty chrześcijańskiej, jak zauważył Benedykt XVI.³⁹ Nowe ruchy i wspólnoty kościelne są darami Ducha Świętego. Nie można ich odrzucić, ale należy je rozpoznać w duchu jedności eklezjalnej, co dotyczy także *Drogi Neokatechumenalnej*.⁴⁰

Katechetyczny wymiar *Neokatechumenatu* ujęty jest także w zapisach Statutu. Już pierwsze jego sformułowania przywołują słowa Jana Pawła II, że jest to „itinerarium formacji katolickiej” i następnie: „Droga Neokatechumenalna pozostaje w służbie Biskupom jako sposób diecezjalnej realizacji wtajemniczenia chrześcijańskiego i stałego wychowania wiary (...)”.⁴¹ *Droga* służy Kościołowi określonymi dobrami duchowymi, są to: katechumenat pochrzcielny, stała formacja do wiary, tradycyjny katechumenat przygotowujący do chrztu oraz służba katechezie – w formach wypracowanych w tym ruchu kościelnym.⁴²

Katechezy potrzebują wszyscy wierni. Tej potrzebie *Neokatechumenat* wychodzi naprzeciw proponując formację dorosłych chrześcijan, zwłaszcza tych, którzy się oddalili od Kościoła, nie byli wystarczająco ewangelizowani, chcą pogłębić swą wiarę, chrześcijan innych wyznań (nie mających jedności z Kościołem Katolickim).⁴³ Szerszymi i zasadniczymi ramami wzrastania w wierze dla ruchu

---

³⁷ Por. Il Cardinale Joseph Ratzinger durante il Convegno Sui Movimenti e le Nuove Comunità, 01.01.1999, <http://www.camminoneocatecumenale.it/all/papa.asp?id=142> (data dostępu: 03.11.2008).

³⁸ Por. *Visita del cardinale Joseph Ratzinger, Prefetto della Congregazione per la Dottrina della Fede, al Seminario Archidiocesano "Redemptoris Mater" di Roma*, 16.12.2000, <http://www.camminoneocatecumenale.it/all/papa.asp?id=143> (data dostępu: 03.11.2008).

³⁹ Por. B e n e d y k t XVI, Spotkanie ze wspólnotami neokatechumenalnymi połączone z rozważaniem 200 rodzin na misję *Ad gentes*.

⁴⁰ Por. tenże, Audiencja dla duchowieństwa Diecezji Rzymu.

⁴¹ Statut 2002, art. 1 § 1-2; taki sam zapis, por. Statut 2008. Tekst Statutu jest opatrzone licznymi przypisami, w tym do licznych dokumentów Magisterium Kościoła. Skupiając się na treści artykułów Statutu, opuszczam w tym opracowaniu odniesienia do przypisów.

⁴² Por. tamże, art. 1 § 3 n. 1-4.

⁴³ Por. tamże, art. 5 § 1.

neokatechumenalnego jest parafia.⁴⁴ Pod kierunkiem proboszcza neokatechumeni współpracują i budują komunę z innymi wiernymi oraz grupami parafialnymi. Węższą przestrzenią, w której następuje wtajemniczenie chrześcijańskie (na wzór Świętej Rodziny z Nazaretu) jest konkretna wspólnota neokatechumenalna.⁴⁵

Formacja chrześcijańska dokonuje się w określonych etapach. *Drogę Neokatechumenalną* otwierają „katechezy początkowe” głoszone przez ekipę katechistów (po zaproszeniu ich przez proboszcza). To wstępne nauczanie trwa przez dwa miesiące podczas piętnastu spotkań i kończy się trzydniową konwencją.⁴⁶ Ci, którzy przyjmą wezwanie do przebycia katechumenatu pochrzcielnego, zawiązują wspólnotę oraz wyznaczają spośród siebie odpowiedzialnego za grupę i jego pomocników (potwierdzonych przez proboszcza i grupę katechistów).⁴⁷

Dalsza formacja neokatechumenalna opiera się na tak istotnych elementach jak: cotygodniowej celebracji Słowa Bożego i sprawowaniu Eucharystii (z wyróżnieniem Paschy), sakramentu pokuty, modlitwy liturgicznej i indywidualnej oraz doświadczeniu wspólnoty wiary.⁴⁸ Już po zawiązaniu wspólnoty, poszczególnymi etapami itinerarium są: prekatechumenat, katechumenat pochrzcielny i ponowne odkrycie wybrania.

Pierwszy z tych etapów stanowią dwa stopnie. Do pierwszego skrutynium, katechumeni uczą się rozumieć język biblijny i otrzy-

---

⁴⁴ Por. tamże, art. 6 § 1-3. Por. także A. B a l c e r z a k, *Wspólnoty neokatechumenalne a ewangelizacja parafii*, praca magisterska- mps. Lublin 1985 (biblioteka – Łądn. Wartą); J. J. C a l l e s G a r z o n, *El camino neocatecumenal: un catecumenado parroquial*, Salamanca 2005.

⁴⁵ Por. Statut 2008, art. 7 § 1-2.

⁴⁶ Por. tamże, art. 9; katechezy wstępne koncentrują się wokół tematów: nawrócenia i sakramentu pokuty, wiary w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, Boga obecnego w historii zbawienia, sakramentów – zwłaszcza Eucharystii i roli Pisma Świętego, por. tamże.

⁴⁷ Por. tamże, art. 10 § 1-3; katechiści wyjaśniają przebiterowi odpowiedzialnemu za grupę sposób przygotowania cotygodniowych celebracji Słowa i Eucharystii, por. tamże, art. 10 § 4.

⁴⁸ Poszczególne elementy formacyjne zawiera rozdział III w tytule II, por. tamże. W tekście Statutu użyto sformułowania „nieopieranie się złemu” (wł.: „la non resistenza al malvagio”), por. Statut 2008, art. 16 § 1. W przypisie do tego art. wskazano: Łk 6,27-37 i Mt 5,38-48; Jezus wymaga przezwyciężenia zła dobrem. Uważam, że słowa Statutu zawierają niezręczne określenie. Wzrastaniu w wierze towarzyszy opieranie się czy przeciwstawianie się złemu, m.in. dobrocią i miłością zwyciężamy zło.

mują znak krzyża Chrystusa. Przed drugim skrutynium rozważają kolejne etapy historii zbawienia. Oba stopnie trwają po około dwóch lat.⁴⁹ W drugim etapie (katechumenacie) uczestnicy są wprowadzani w modlitwę, także brewiarzową, otrzymują *Credo* i *Ojciec nasz*. Jest to czas szczególnego przyłgnięcia do Maryi – Matki Kościoła i do Ojca Świętego.⁵⁰ Ostatnią trzecią fazę *Neokatechumenatu* stanowi okres *odkrycia wybrania*. Poprzez studium „Kazania na górze”, odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych w czasie Wigilii Paschalnej i pielgrzymkę do Ziemi Świętej wierni odkrywają wolę Bożą obecną w ich życiu.⁵¹ „Po ponownym odkryciu wybrania kończy się neokatechumenat.”⁵²

Na tym nie kończy się jednak stała formacja chrześcijańska. Wspólnoty neokatechumenalne i ich członkowie nadal trwają na spotkaniach liturgicznych oraz służą Kościołowi partykularnemu i parafiom.⁵³ Propozycja neokatechumenalna jest stosownym narzędziem, aby przygotować do chrztu te osoby, które potrzebują chrześcijańskiego wtajemniczenia. Zwłaszcza katechezy wstępne i okres prekatechumenatu, praktykowany na *Drodze*, koresponduje z wymaganiami stawianymi w *Obrzędach Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych*.⁵⁴ Po otrzymaniu chrztu, neofici potrzebują dalszego kształtowania. Może się to dokonywać w oparciu o metodę neokatechumenalną, na kolejnych etapach *Drogi*.⁵⁵

Dalsze zapisy Statutu (tytuł V) określają zadania biskupa diecezjalnego, proboszcza i prezbitera w relacji do *Neokatechumenatu*, a następnie zadania katechistów i ich formację, istnienie diecezjal-

⁴⁹ Por. Statut 2008, art. 19.

⁵⁰ Por. tamże, art. 20.

⁵¹ Por. tamże, art. 21 § 1-3. W literaturze duchowej najczęściej wyróżnia się etapy: oczyszczenia, oświecenia i zjednoczenia. Doświadczenie neokatechumenalne dowartościowuje etap oczyszczenia (kenozy). Praktyka *Drogi* pomaga zaakceptować własną historię życia i wyrzec się różnych współczesnych idoli, por. H. D z i a d o s z, *Neokatechumenat drogą wiary*, Pastores 6 (2000), s. 155-156.

⁵² Statut 2008, art. 21 § 4. Więcej na temat założeń teologicznych i opis poszczególnych etapów *Drogi*, por. R. B l a z q u e z, *Wspólnoty neokatechumenalne. Ocena teologiczna*, Lublin 1989.

⁵³ Por. Statut 2008, art. 22-23.

⁵⁴ Por. tamże, art. 24; *Obrzędy Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych*, Katowice 1988; Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej KPK 1983), kan. 206, 788, 865.

⁵⁵ Por. Statut 2008, art. 25 § 2.

nego centrum neokatechumenalnego, funkcje katechistów i prezbiterów wędrownych oraz rodzin w misji. Ostatnia część Statutu normuje to wszystko, co wiąże się z funkcjonowaniem oraz wyborem *Międzynarodowej Ekipy Odpowiedzialnej za Droge*.

Wtajemniczenie chrześcijańskie jest ciągłym procesem, który nie kończy się z chwilą przyjęcia sakramentu chrztu. Formacji (katechumenatu) potrzebują również dorośli chrześcijanie. Ta refleksja płynie m.in. ze studium dokumentów Kościoła.⁵⁶ Całe bogactwo myśli na temat katechizacji osób dorosłych, zainicjowanej nauczaniem Soboru Watykańskiego II, należy też odnieść do sytuacji polskiej. „Katecheza dorosłych uznawana jest w dokumentach katechetycznych Kościoła za problem wielkiej wagi i najznakomitszą formę katechezy.”⁵⁷ Zatem podjęcie się formacji chrześcijańskiej w szczególnej formie neokatechumenalnej wpisuje się w postulaty Kościoła.⁵⁸

4. Prawne znaczenie *Drogi Neokatechumenalnej*

Znaczenie *Drogi Neokatechumenalnej* należy odnieść także do norm prawnych Kościoła, by odpowiedzieć, jak ten nowy ruch kościelny nawiązuje do bogactwa myśli kanonicznej. Pod wyraźnym wpływem Jana Pawła II, rozpoczęła się droga rozpoznania prawnego *Neokatechumenatu*. Zaowocowała ona najpierw warunkowym zatwierdzeniem Statutów w 2002 r.,⁵⁹ a następnie definitywnym ich przyjęciem w 2008 r.⁶⁰

⁵⁶ Por. m.in. P a w e ł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi*, 08.12.1975, AAS 68 (1976), s. 5-76, nr 44, 54, 56; J a n P a w e ł II, *Catechesi tradendae*, nr 43-44; Kongregacja dla Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, nr 65-70, 172-176.

⁵⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Katechetyczne ...*, nr 98; por. tamże, nr 99-101. Praktycznie, katechizację dorosłych mogą podejmować ruchy, stowarzyszenia i organizacje katolickie, por. tamże, nr 102.

⁵⁸ Por. G. G e n n a r i n i, *Ponowne odkrycie katechumenatu ...*, s. 144-150.

⁵⁹ Zatwierdzenie Statutu jest przejściem od tradycji ustnej do stabilnej formy pisanej: „Czyż zdając się na tradycję ustną, nie narażało się może na ryzyko nieprecyzyjności, pozostawiając wszystko na pastwę ewentualnych arbitralnych posunięć, spowodowanych brakiem pewnych, przez wszystkich znanych i respektowanych odniesień? Dziś te normy statutowe zatwierdzone przez Stolicę Świętą- jak słusznie jest powiedziane w Dekrecie- stanowią stałe i pewne linie przewodnie dla życia Drogi.”, J. Stafford, Przemówienie do katechistów wędrownych, s. 117.

⁶⁰ Wypowiedzi założycieli *Drogi* po definitywnym zatwierdzeniu Statutu, por. *Comunicatio Stampa*, 13.06.2008, <http://www.caminoneocatecumenale.it/it/statuti3.asp> (data dostępu 21.10.2008).

Pomiędzy tymi wydarzeniami nastąpiło uznanie publicznej osobowości prawnej *Drogi Neokatechumenalnej* dekretem Papieskiej Rady do spraw Świeckich z 2004 r. Odtąd *Droga* istnieje w Kościele jako podmiot praw i obowiązków, które odpowiadają jej charakterowi, tj. zadaniom apostołatu.⁶¹ Uznanie kościelnej podmiotowości potwierdza, że *Neokatechumenat* na tyle rozwinął się organizacyjnie i posiada odpowiednie środki, które wystarczają do osiągnięcia ustalonego i wspólnego celu (dla tej osoby prawnej).⁶²

Warto zwrócić uwagę na przymiotnik „publiczny”, co również ma swoje znaczenie: „Publicznymi osobami prawnymi są zespoły osób lub rzeczy, które są ustanowione przez kompetentną władzę kościelną, by wykonywały w imieniu Kościoła w oznaczonym dla nich zakresie, zgodnie z przepisami prawa, własne zadania im zlecone dla publicznego dobra (...)”.⁶³ Odtąd, inicjatywy neokatechumenalne nie są tylko prywatnymi działaniami wiernych, ale jest to realizacja celów kościelnych i „w imieniu Kościoła”. A szczegółowym punktem odniesienia są zapisy Statutu, który podporządkowuje *Drogę Neokatechumenalną* służbie biskupom, jako sposób realizacji wtajemniczenia chrześcijańskiego i stałego wychowania do wiary w diecezjach.⁶⁴

Kościelne osoby prawne publiczne włączają się w realizację celów kościelnych. Stąd *Neokatechumenat*, pod kierownictwem pasterzy Kościoła, podejmuje część duszpasterstwa wiernych. Dlatego Eucharystia odprawiana w grupach neokatechumenalnych (w sobotę, po pierwszych Nieszporach niedzieli) stanowi część liturgicznej posługi parafialnej i mogą uczestniczyć w niej wierni, nie związani z tym ruchem.⁶⁵ Konsekwentnie, liturgia eucharystyczna musi być odprawiana z wykorzystaniem ksiąg zatwierdzonych dla Rytu Rzymskiego, z Komunią św. przyjmowaną w postawie stojącej.⁶⁶

---

⁶¹ Por. KPK 1983, kan. 113 § 2. Podmiotowość prawna *Neokatechumenatu* rozpoczyna się od dekretu, por. tamże, kan. 114 § 1.

⁶² Por. tamże, kan. 114 § 3.

⁶³ Tamże, kan. 116 § 1.

⁶⁴ Por. Statut 2008, art. 1 § 2. Tekst Statutu jest jednocześnie konkretyzacją celów osoby prawnej, o czym stanowi KPK 1983 w kan. 114 § 1-3. J.I. A r r i e t a podobnie zauważa, że publiczną osobowość prawną w przypadku *Neokatechumenatu* określa metoda formacji chrześcijańskiej realizowana po chrzcie, por. tenże, *Approvazione definitiva dello Statuto del Cammino Neocatecumenale, Annotazioni canoniche*, <http://www.camminoneocatecumenale.it/it/statuti6.asp> (data dostępu: 13.11.2008).

⁶⁵ Por. Statut 2008, art. 13 § 2; J.I. A r r i e t a, *Approvazione definitiva dello Statuto...*

⁶⁶ Por. Statut 2008, art. 13 § 3.

Praktyka wspólnot neokatechumenalnych odchodziła jednak od ustalonych zasad liturgicznych. Dlatego, jeszcze przed definitywnym zatwierdzeniem Statutu, prefekt Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wysłał list do odpowiedzialnych za *Drogę*.⁶⁷ Poleciał w nim dostosowanie się do sześciu wskazań. Wspólnoty neokatechumenalne stanowią część parafii, więc raz w miesiącu powinny uczestniczyć we Mszy św. „parafialnej”. Komentarze przed czytaniem mają być krótkie. Homilia pozostaje zarezerwowana kapłanowi lub diakonowi, zatem świadectwa wiernych i tzw. „echo słowa” nie mogą być mylone z samą homilią.⁶⁸ Zachowuje się indult udzielony Drodze, aby „znak pokoju” przekazywano po modlitwie powszechnej. Przyjmowanie Komunii św. ma się odbywać w postawie stojącej, nie siedzącej. Ostatnie polecenie prefekta Kongregacji dotyczyło Modlitw Eucharystycznych, należy korzystać z całego bogactwa tych modlitw, tzn. nie tylko z Drugiej Modlitwy.⁶⁹ Dyspozycje Kongregacji potwierdził następnie Benedykt XVI w przemówieniu z 12 stycznia 2006 r. Kardynał Arinze wypowiedź papieską ujął następująco: „Za pośrednictwem Kongregacji dałem wam wskazania, zastosujcie się do nich”.⁷⁰ Te uwagi na temat liturgii potwierdzają, że publiczna osobowość prawna *Neokatechumenatu* wymaga dbałości o pełną harmonię celebracji w małych wspólnotach z głównymi zasadami liturgicznymi Kościoła.

Zatwierdzenie Statutu należy też odnieść do norm ogólnych prawa kanonicznego. „Żaden zespół osób lub rzeczy, pragnący otrzymać osobowość prawną, nie może jej uzyskać, chyba, że jego statuty zostały zatwierdzone przez kompetentną władzę.”⁷¹ *Droga Neokatechumenalna* w swym fundamentalnym akcie stwierdza, że skła-

⁶⁷ Por. F. A r i n z e, *List do odpowiedzialnych za Drogę Neokatechumenalną*.

⁶⁸ Por. Statut 2008, art. 11 § 2.

⁶⁹ Poszczególne polecenia Kongregacji, por. F. A r i n z e, *List do odpowiedzialnych za Drogę Neokatechumenalną*.

⁷⁰ Liturgia w Neokatechumenacie: wywiad z kard. Arinze, 17.02.2006, <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?s=opoka&id=16560> (data dostępu: 03.03.2006).

⁷¹ KPK 1983, kan. 117. „Statuty w sensie właściwym oznaczają zarządzenia wydawane zgodnie z prawem w zespołach osób lub rzeczy, a określające ich cel, konstytucję, zarząd i sposoby działania.”, tamże, kan. 94 § 1. Na ścisłą zależność *Neokatechumenatu* i katechistów od biskupa wskazywał J. S a t f f o r d (po pierwszym zaakceptowaniu Statutu). „Musicie więc odnosić się zawsze z szacunkiem i posłuszeństwem do biskupów, zjednoczonych z Ojcem Świętym w Kolegium apostołskim. Nic bez biskupa.”, tenże, *Przemówienie do katechistów wędrownych*, s. 119.

da się z dóbr duchowych, co było już omówione w poprzednim punkcie. Nie posiada własnego majątku, ale nie wyklucza jednak podjęcia inicjatyw ekonomicznych, potrzebnych dla realizacji celów ewangelizacyjnych *Neokatechumenatu*.⁷² Tymi działaniami mogą być autonomiczne fundacje diecezjalne, erygowane przez biskupa, na prośbę *Międzynarodowej Ekipy Odpowiedzialnej za Drogę*, które posiadają osobowość prawną uznaną przez prawo cywilne.⁷³ Potrzeby neokatechumenalne wspierają także darowizny osób i instytucji oraz kolekty zbierane na różne cele.⁷⁴ Przykładem fundacji związanej z *Neokatechumenatem* jest organizacja pożytku publicznego „Godne życie” z siedzibą w Lublinie.⁷⁵ Ta fundacja w kluczu *non profit* nie prowadzi działalności gospodarczej i nie dąży do zysku.⁷⁶ Jej celem jest prowadzenie działań promujących godne życie osób i rodzin w społeczeństwie.⁷⁷

Uznanie osobowości prawnej prowadzi do praw i obowiązków, tak na zewnątrz jak i wewnątrz ruchu. Jak to już było sygnalizowane, *Droga Neokatechumenalna* jest realizowana w diecezjach pod kierownictwem konkretnego biskupa diecezjalnego; praktycznie odpowiedzialna jest też *Międzynarodowa Ekipa Odpowiedzialna za Drogę* oraz odpowiednie *Ekipy* regionalne, czy diecezjalne.⁷⁸ Do zadań *Międzynarodowej Ekipy* należy m.in.: gwarantowanie autentyczności realizacji *Drogi*, prowadzenie stosownych konsultacji, kontakt z biskupami i Papieską Radą do spraw Świeckich.⁷⁹ Aktualnie, *Międzynarodową Ekipę* tworzą (dożywotnio): K. Arguello, C. Hernandez i ks. M. Pezzi;⁸⁰ po ich śmierci nastąpi wybór odpowiedzialnych za *Drogę*, określony w Statucie.⁸¹

Katalog praw i obowiązków zawiera zwłaszcza tytuł V Statutu, który dotyczy głównie roli biskupów diecezjalnych, proboszczów, prezbiterów *Drogi*, katechistów, centrów neokatechumenalnych,

⁷² Por. Statut 2008, art. 4 § 1-3.

⁷³ Por. tamże, art. 4 § 2.

⁷⁴ Por. tamże, art. 4 § 2-3.

⁷⁵ Por. <http://www.fundacja.org.pl/opp/> (data dostępu: 13.11.2008).

⁷⁶ Por. Statut Fundacji *godne życie*, tamże, § 5.

⁷⁷ Por. tamże, § 6.

⁷⁸ Por. Statut 2008, art. 2 n. 1.

⁷⁹ Por. tamże, art. 3 n. 1-7.

⁸⁰ Por. tamże, art. 34.

⁸¹ Por. tamże, art. 35 § 1-4.

katechistów i prezbiterów wędrownych oraz „rodzin w misji”.⁸² Dla niektórych wiernych uczestnictwo w Neokatechumenacie może wynikać także z realizacji zadań wskazanych, czy to przez własnego biskupa diecezjalnego, czy to z polecenia przełożonego zakonnego. Formacja neokatechumenalna nie może jednak naruszać posiadanego powołania kapłańskiego lub charyzmatu, a osoby zakonne muszą mieć zgodę swojego przełożonego na uczestnictwo w ruchu.⁸³

Dekret ostatecznie zatwierdzający Statut *Drogi Neokatechumenalnej* stwierdza, że normy statutowe stanowią pewne i stabilne punkty odniesienia dla tego ruchu i dla pasterzy Kościoła.⁸⁴ Sformułowanie to, jak i uwagi o osobowości prawnej, nie zamyka dyskusji na temat: czym jest *Neokatechumenat* w Kościele. Jak każdy nowy ruch kościelny, *Droga* wyprzedziła rzeczywistość prawną (życie poprzedza prawo). A zatwierdzenie Statutu „jest przede wszystkim potwierdzeniem *praxis* apostoelskiej, żywej i utrwalonej w ciągu tych lat”.⁸⁵

Próby zdefiniowania *Neokatechumenatu* i jego miejsca w Kościele nie są łatwe. Uwagi J.I. Arrieta podkreślają wymiar formacyjny i katechetyczny ruchu ujęty w formie prawnej, wykluczają jednak porównanie *Drogi* do jakiegoś stowarzyszenia.⁸⁶ Można się zgodzić, że ruch neokatechumenalny nie jest stowarzyszeniem, również Statut nigdzie takiej formy prawnej nie sugeruje. Jednak trudno się zgodzić z uwagami J.I. Arrieta, że „(...) w tym Statucie nie znajduje się wykazu praw i obowiązków dla tych, którzy korzystają z tej działalności” oraz „(...) *Droga Neokatechumenalna* stanowi faktyczne zrzeszenie osób (...)”.⁸⁷ Uważam, że tylko częściowo są one słuszne. Powstające nowe wspólnoty mogą przypominać faktyczne zrzeszenia (grupy) wiernych. I neokatechumeni mogą zrezygnować z kontynuowania *Drogi* na każdym jej etapie. Studium Statutu po-

---

⁸² Por. tamże, art. 26-33.

⁸³ Por. tamże, art. 5 § 2.

⁸⁴ Por. Papińska Rada do spraw Świeckich, Dekret, 11.05.2008.

⁸⁵ J.I. Arrieta, *Refleksje kanoniczne do Statutu Drogi Neokatechumenalnej*, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 132.

⁸⁶ Por. tamże, s. 132-134; tenże, *Approvazione definitiva dello Statuto...*. Uwagi kanoniczne do Statutu *Drogi* oraz poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: czym jest *Neokatechumenat*, por. także R. M c D e r m o t t, *The Neocatechumenal Way: background, exposition, and canonical analysis of the Statute*, *The Jurist* 62 (2002) nr 1, s. 92-113.

⁸⁷ J.I. Arrieta, *Refleksje kanoniczne do Statutu Drogi Neokatechumenalnej*, s. 134.

kazuje jednak zaistnienie praw i obowiązków, tak po stronie osób niezaangażowanych bezpośrednio w ten ruch (biskup diecezjalny, proboszcz), jak i samych neokatechumenów. Przykładowo, *Droga* rozwija się pod kierunkiem biskupa i proboszcza, zawiera się w tym obowiązek nadzoru. Biskup ma prawo erygowania fundacji, ze względu na potrzeby finansowe ruchu; podobnie ma prawo erygowania seminarium *Redemptoris Mater*. Proboszcz zaprasza do wygłoszenia „katechez wstępnych”, ale ma prawo nie zgodzić się na nie. Ekipy katechistów mają obowiązek rozeznawania, czy neokatechumeni mogą przejść do następnego etapu. Obowiązkiem katechistów jest też pogłębianie osobistej formacji. Te wybrane sytuacje pokazują, że *Neokatechumenat* wchodzi w przestrzeń praw i obowiązków eklesjalnych. Dlatego zatwierdzenie Statutu było koniecznym wydarzeniem w rozwoju *Drogi*.

To wydarzenie prawne nawiązuje ponadto do norm trzeciej księgi Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. „Przy zachowaniu przepisów wydanych przez Stolicę Apostolską, zadaniem biskupa diecezjalnego jest wydawanie norm odnośnie do katechezy i troska o dostarczenie odpowiednich pomocy katechetycznych, w razie potrzeby również przygotowanie katechizmu, a także popieranie i koordynacja poczynań katechetycznych.”⁸⁸ Troska katechetyczna Stolicy Apostolskiej i biskupa diecezjalnego przeplata się z działalnością misyjną i znajduje zewnętrzny wyraz w formie *Neokatechumenatu*. Oznacza to m.in. docenienie przeprowadzania katechumenatu we wspólnotach kościelnych.⁸⁹ Akceptacja Statutu jest więc zaoferowaniem pasterzom Kościoła nowego i powszechnego narzędzia, przydatnego dla realizacji celów katechetycznych i misyjnych.⁹⁰

Dopełnieniem Statutu jest oddzielny dokument: *Linie Orientacyjne dla Ekip Katechistów*.⁹¹ To własne „Dyrektorium” *Drogi Neo-*

⁸⁸ KPK 1983, kan. 775 § 1.

⁸⁹ Por. tamże, kan. 788 § 1-3. Ukazanie *Neokatechumenatu* w świetle odnowionej w Kościele instytucji katechumenatu, por. G. R i g o s i, *Uno statuto per il catechumenato. Dal Concilio Vaticano II al cammino neocatechumenale*, Apollinaris 75 (2002) z. 3-4, s. 841-854.

⁹⁰ Por. J a n P a w e ł I I, *Audiencja dla inicjatorów Drogi Neokatechumenalnej*, 21.09.2002, w: *Droga Neokatechumenalna*, Statut, Lublin 2002, s. 96; A. C h i n a - g l i a, *Refleksje kanoniczne*, tamże, s. 141-143.

⁹¹ Por. Statut 2008, art. 2 n. 2; poprzedni Statut z 2002 r. szerzej opisywał, że Droga Neokatechumenalna jest realizowana w diecezjach: „zgodnie z *liniami zaproponowanymi przez inicjatorów* zawartymi w obecnym Statucie i w *Dyrektorium katechetycznym*

katechumenalnej używane jest w obiegu wewnętrznym. Zostało zaprobowane przez kard. J. Ratzingera w 2003 r.⁹² Jak się wydaje, starsze wydania zebranych katechez neokatechumenalnych – używanych w obiegu wewnętrznym – rodziły kontrowersje teologiczne. Prezbiter *Drogi* ks. E. Skotnicki krytycznie odniósł się do maszynopisu pt. „Katechezy Zwiastowania”, wydanego w Lublinie 1991 r.⁹³ Analizując zawartość tych katechez i porównując je do depozytu wiary, pisze on: „Ruchem, który ma poważną pozycję w Kościele Katolickim, a nie zawsze utrzymuje się w ramach zdrowej nauki Kościoła, jest, w moim przekonaniu, Neokatechumenat opierający się na katechezach Kiko Arguello i Carmen Hernandez”.⁹⁴ Krytycyzm tego autora wynika z troski o czystość wiary i samego ruchu: „Moim pragnieniem i dążeniem nie jest szkodzić Drodze neokatechumenalnej, ale uwolnić ją od obciążeń, które hamują jej rozwój, a jednocześnie ostudzają entuzjazm wielu gorliwych księży i świeckich”.⁹⁵ Przytoczone wypowiedzi nie są odosobnione, m.in. na ten temat poczynił uwagi A. Zuberbier. Problematyczna jest np., wg niego, pewna tajemniczość kolejnych etapów, dalej komunikacja jest tylko odgórna, bez miejsca na dialog czy wątpliwości. Jakby wszystko zaczynało się od nowa z rozpoczęciem *Drogi*, a to, co było dotychczasowym życiem wiary nie było istotne. Budzi też niepokój interpretacja niektórych postaw moralnych: przedkładanie obowiązków neokatechumenalnych ponad inne zobowiązania, publiczne negatywne wyrażanie opinii o innych, czy zbytne odstawianie swych grzechów i pożądań.⁹⁶ Autorem zagranicznym, który

---

Drogi Neokatechumenalnej, które zbierają ustną tradycję oraz ponadtrzydziestoletnią praktykę *Drogi*; wspomniane *Dyrektorium* składa się z tekstu zawartego w tomach: *Droga Neokatechumenalna. Linie orientacyjne dla ekip katechistów*”, art. 2 n. 2. Por. też J. S t a f f o r d, *Przemówienie do katechistów wędrownych*, s. 121.

⁹² Por. *Comunicazione scritta del Card. J.F. Stafford agli Iniziatori del Cammino Neocatecumenale*, 1 marzo 2003, Prot. N. 219/03 AIC-110, <http://www.camminoneocatecumenale.it/pl/statuti3.asp> (data dostępu: 13.11.2008); informację na ten temat zaczerpnąłem z Internetu. Dokument ten nie został jak dotąd opublikowany.

⁹³ Por. E. S k o t n i c k i, *Neokatechumenat. Szansa czy zagrożenie dla Kościoła?* Kielce 2000, s. 12-50. Po części opis katechez neokatechumenalnych, a po części zbiór własnych refleksji, por. R. Piskula, *Kerygmat apostołski dzisiaj. Biblijno-teologiczna synteza dla nowej ewangelizacji*, Lublin 2005.

⁹⁴ E. S k o t n i c k i, *Neokatechumenat*, s. 51.

⁹⁵ Tamże, s. 178-179.

⁹⁶ Por. A. Z u b e r b i e r, *Uwagi dotyczące Neokatechumenatu*, w: E. Skotnicki, *Neokatechumenat. Szansa czy zagrożenie dla Kościoła?* Kielce 2000, s. 189-192. Por.

krytycznie ocenia *Drogę Neokatechumenalną* jest m.in. E. Zoffoli.⁹⁷ Trudności duszpasterskie związane z *Neokatechumenatem* zauważali także poszczególni biskupi.⁹⁸

Inną trudnością praktyczną, związaną z *Drogą Neokatechumenalną* jest pełne respektowanie forum wewnętrznego uczestników ruchu. Zapis na ten temat podawał Statut z 2002 r. „Skrutynia pomagają neokatechumenom w drodze nawrócenia, z poszanowaniem sumienia i *forum internum*, zgodnie z normami kanonicznymi (...).”⁹⁹ Podobnie stanowi Statut z 2008 r.¹⁰⁰ Porównywalnie wypowiadał się jeden z komentatorów Statutu J. Stafford: „bardzo odczuwane było mocne stwierdzenie o ochronie *forum internum* osób, nie zmierzające do tego, aby ograniczyć *drogę* nawrócenia według własnej pedagogiki wspólnoty, lecz aby gwarantować wolny wybór osób, jednocześnie doceniając coraz bardziej sakrament pokuty (...).”¹⁰¹

Obecność *Drogi Neokatechumenalnej* w Kościele wpisuje się w szeroką płaszczyznę nowych ruchów i wspólnot kościelnych.¹⁰² Zatwierdzenie Statutu w 2008 r. jest działaniem pasterskim, które wychodzi naprzeciw nowym ruchom i wspólnotom, co można znaleźć w informacji na stronie Papieskiej Rady do spraw Świe-

---

inne krytyczne pozycje: M. P o r a d o w s k i, *Neokatechumenat*, Wrocław; *‘Droga’ na rozdrożu. Listy pasterskie biskupów i krytyczne dokumenty o ruchu neokatechumenalnym*, Komorów.

⁹⁷ Por. E. Z o f f o l i, *Magistero del papa e catechesi di Kiko confronto. A proposito del Camino Neocatecumenale*, Udine 1992; tenże, *Verità sul Camino Neocatecumenale. Testimonianze e documenti*, Udine 1996.

⁹⁸ Por. Konferencja Biskupów Apulii, *Droga Neokatechumenalna. Nota pastorale dla prezbiterów*, w: E. Skotnicki, *Neokatechumenat. Szansa czy zagrożenie dla Kościoła?* Kielce 2000, s. 181-188; *‘Droga’ na rozdrożu...*

⁹⁹ Statut 2002, art. 19 § 2; por. tamże art. 28 § 2 n. 4. Por. KPK 1983, kan. 220.

¹⁰⁰ „Gli scrutini, ispirati all’itinerario catecumenale dell’OICA, aiutano i neocatecumeni nel loro cammino di conversione, nel rispetto della coscienza e del foro interno, secondo la normativa canonica.”, Statut 2008, art. 19 § 2; “(...) durante gli scrutini di passaggio da loro guidati devono mantenere il massimo rispetto per gli aspetti morali della vita intima dei neocatecumeni che rientrano nel foro interno della persona” tamże, art. 28 § 2 n. 4.

¹⁰¹ J. Stafford, *Przemówienie do katechistów wędrownych*, s. 120. Problem „szczerości” wypowiedzi, a przez to naruszenia forum wewnętrznego, por. A. Z u b e r b i e r, *Uwagi dotyczące Neokatechumenatu*, s. 192.

¹⁰² Por. J a n P a w e ł II, *Przemówienie Wezwani do szczególnego zadania misyjnego w świecie głęboko zsekularyzowanym*.

ckich.¹⁰³ Również Benedykt XVI odniósł się do *Neokatechumenatu*, przy okazji swego przemówienia do duchowieństwa diecezji rzymskiej, podczas którego poruszył temat ruchów kościelnych i nowych wspólnot.¹⁰⁴ Nowe ruchy często są oddolnym działaniem, ale też jest to inicjatywa Ducha Świętego. Jako nowych charyzmatów, a przez to darów dla Kościoła, nie można ich odrzucić. Należy je rozpoznać, w trudnym dialogu z hierarchią nadać im kształt, także prawny. Ważną też zasadą przy rozpoznawaniu nowych ruchów jest zachowanie jedności eklezjalnej, nowe charyzmaty służą Kościołowi.¹⁰⁵ Kościół, tak jak rozeznał dzieło św. Franciszka czy św. Benedykta, podobnie podchodzi do *Drogi Neokatechumenalnej*.

Zakończenie

Nauczanie katechetyczne pełni ważną rolę w misji Kościoła, m.in. służy wtajemniczeniu chrześcijańskiemu oraz stałemu wychowaniu do wiary. Na mocy sakramentu chrztu, wszyscy wierni mogą i powinni uczestniczyć w realizacji tego zadania kościelnego. Tę myśl Kościoła, w powiązaniu z nauczaniem Soboru Watykańskiego II, wprowadzały w życie różne współczesne ruchy i nowe wspólnoty.

Jednym z nich jest *Droga Neokatechumenalna*, która powstała w latach sześćdziesiątych XX wieku i jest aktualnie obecna w wielu krajach oraz diecezjach. Praktycznemu rozwojowi wspólnot neokatechumenalnych towarzyszyło zainteresowanie Magisterium Kościoła. Wypowiedzi papieży i poszczególnych dykasterii Kurii Rzymskiej oddziaływały na kierunek rozwoju tego ruchu.

Znaczenie *Neokatechumenatu* jest szczególnie ważne na polu katechetycznym. Wykształcony model formacji, nawiązujący do antycznego katechumenatu, jest przydatny oraz owocny w stopniowym i całościowym wychowaniu chrześcijańskim. To swoiste „itinerarium formacji katolickiej” jest bardzo przydatne w ewangelizacji

---

¹⁰³ Por. Papieska Rada do spraw Świeckich, *Riconoscimenti giuridici e approvazioni statutarie*, w: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/laity/laity_it/publicazioni/rc_pc_laity_doc_20080816_notiziario-16-2008_it.html#Riconoscimenti_giuridici_e_approvazioni_statutarie (data dostępu 13.11.2008).

¹⁰⁴ Por. B e n e d y k t XVI, *Audiencja dla duchowieństwa Diecezji Rzymu*.

¹⁰⁵ Por. tamże. *Wypowiedzi na temat nowych ruchów kościelnych i ich znaczenia ewangelizacyjnego*, por. tenże, *Potrzeba otwartości na ruchy kościelne*, http://www.oaza.pl/do_druku.php?id=1814 (data dostępu: 28.05.2008); S. R y ł k o, *Ruchy kościelne wobec wyzwań nowej ewangelizacji. 50-lecie Ruchu Światło-Życie*. Konferencja, http://www.oaza.pl/do_druku.php?id=818 (data dostępu: 28.05.2008).

współczesnego świata. Z *Drogi Neokatechumenalnej* mogą skorzystać chrześcijanie, którzy zgubili swego ducha wiary. Jest to także skuteczne narzędzie, dane biskupom Kościoła, do przeprowadzenia typowego katechumenatu osób nieochrzczonych.

Statuty *Neokatechumenatu*, zatwierdzone definitywnie w 2008 r., wielokrotnie ukazują katechetyczny wymiar *Drogi*. Ich zatwierdzenie posiada także znaczenie prawne. Praktyka neokatechumenalna została tym samym rozpoznana przez Kościół. Ważnym też wydarzeniem było uznanie publicznej osobowości prawnej *Drogi Neokatechumenalnej*. Odtąd wpisuje się ona w realizację misji kościelnej. Konsekwencją tych wydarzeń jest m.in. dostosowanie liturgii sprawowanej we wspólnotach neokatechumenalnych do ogólnych zasad liturgicznych. Od odpowiedzialnych za *Drogę*, a zwłaszcza od katechistów, należy oczekiwać, że będą wiernie trzymać się depozytu wiary, w postawie posłuszeństwa pasterzom Kościoła.

Dotychczasowe próby zdefiniowania: czym jest *Neokatechumenat* w Kościele, nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Nie jest to jeszcze jedno ze stowarzyszeń kościelnych, ani inna typowa struktura eklezjalna. Wydaje się, że jest to zupełnie nowa formuła kościelna (w trakcie kształtowania się), której nie można przypisać do dotychczas rozpoznanych. Charyzmaty wiernych i asystencja Ducha Świętego mogą rodzić wewnątrz Kościoła nowe formy praktyczne i jednocześnie prawne. Tak rozumiana wielość dróg i bogactwo życia chrześcijańskiego istniało w historii kościelnej. Może też zaistnieć w naszych czasach. Kościół na przestrzeni wieków rozpoznawał np. charyzmaty świętych (jak np. św. Franciszka z Asyżu czy św. Jana Bosko) oraz tworzonych przez nich wspólnot. Także aktualnie, Magisterium Kościoła katolickiego towarzyszy *Drodze Neokatechumenalnej* w rozpoznaniu roli i znaczenia tego ruchu.

The legal and catechistic meaning of the *Neocatechumenal Way*

The catechistic instruction fulfils an important part in the mission of the Church, among other things that serves to the initiation to the Christian and stable its education into the faith. This thought of the Church undertook the *Neocatechumenal Way* which came to life in the sixties of the XX Century and is still present in many countries and dioceses. To the development of neocatechumenal communities accompanied the interest of the *Magisterium of the Church*. The meaning *Neocatechumenal Way* is especially important on the catechistic field. The educated model of the formation, links back to ancient

catechumenat, is useful and fruitful in the gradual and general Christian education and in the evangelization of the present world.

The Statutes *Neocatechumenal Way*, confirmed finally in 2008, possesses also a legal importance. The practice this *Way* became consequently recognized by the Church. Also an important event was the acknowledgement of the public legal personality of the *Neocatechumenal Way*. From here the *Way* enrolls into the realization of the church mission. A consequence of these events is among other things, the adaptation of the liturgy performed in neocatechumenal communities to liturgical rules.

Current attempts of defining – what is *Neocatechumenal Way* in the Church, do not give an univocal answer. This is not one of the church associations, nor other typical ecclesiastical structure. It seems that this is the completely new church formula (in the process of the formation itself) which couldn't be attributed to until now that is recognized. Christians' charisma and the attendance of the Saint Spirit produce in the church new practical forms, and simultaneously legal. So understood plurality of ways and the wealth of the Christian life existed in the history. The church recognized the new charisma, also at present and the *Magisterium of the Catholic Church* accompanies the *Neocatechumenal Way*.